

که‌نگی و کئی ته‌له‌فون داهینایه؟

زانایی ئەمریکی (ئەلیکساندەر گراهام بیل)، کو ل سالا (۱۸۴۷)ی
ل سکوتلاند ژ دایک بوویه و له ئەمریکا ژیايه، ل (۱۰) نادارا
(۱۸۷۶)ی ته‌له‌فون داهینایه.

ئەف داهینانا وی ژێ ژ ئەنجامی زانینا وی یا کوور و به‌رفره،
د زانستین دهنگ و کاره‌بی دا بوو.
یه‌که‌مین که‌س ژێ ب ته‌له‌فونی ناخفتبیت، هەر (بیل) بوو
ده‌ما گوتی: "به‌ریز واتسون! ودره من پێویستیا ب ته
هه‌بی!"

پشتی هه‌شت سالان نانکو ل سالا ۱۸۸۴ی په‌یوه‌ندیین ته‌له‌فونی
د ناقه‌ه‌را باژیران دا هاتنه‌ گریدان و یه‌که‌مین هیل د ناقه‌ه‌را
باژیرین بوستن و نیویورک دا بوو.

چ جوداهی د ناقه‌ه‌را به‌کتريا و قايرۆسان دا هه‌یه؟

به‌کتريا و قايرۆس هەر دو میکروۆبن. میکروۆب بۆنه‌ومرین گه‌له‌ک
هویرن کو ب چافان ناهینه‌ دیتن و ژ بو کو مروۆف وان ببینیت
دقیا ب میکروسکوپێ لی بنیریت.

به‌کتريا دو جۆرن: جۆری مفادەر کو فایده‌ی دگه‌هینیه‌ مروۆفان،
بو نموونه، ئەف جۆره به‌کتريایه نه‌ون یین کو ب ریکا وان شیر
دبیه‌ ماست و په‌نیر و خیار و که‌سکاتیین دی دبیه‌ ترشی.
جۆری دووی، جۆری زیاندمره و نه‌خۆشیین گران ژێ ده‌ینه
مروۆفان وەك تیفوۆی، کولیرا، دفته‌ری، ... هتد.

قايرۆس ژ به‌کتريا بجویکترن و هەر هه‌می ژێ د زیاندمرن و
نه‌خۆشیین گه‌له‌ک گران و کوژەك ژێ چیدبن وەك نه‌یدزی،
ئینفله‌وه‌نزایی، سوړکا.. هتد. هەر وها قايرۆس وهراری ناكه‌ن
ئەگەر نه‌چنه د ناف‌شانه‌یه‌كا زیندی دا.

ج؟

کټي

پوچي

کټلي؟

ل کټري

چټوا؟

چه نند ددولت ل نه فریکا هه نه؟

نه فریکا دووهمین کیشوریا جیهانی یه، پستی ناسیا ب مه زانها روو بهری خو
قه. ل فی کیشوری ۵۲) ددولتین سهربخو هه نه، مه زترین ددولت
نه فریکی ب روو بهری خو قه سوودانه و بچو یکتین زی گامبیا یه. لی
مه زترین ددولت ب هه ژمارا خه لکی خو نیچره کو (۱۰۸) ملیون کس لی
دزین و د دویف وی دا مسر دهیت کو نیزیکی ۶۰) ملیون کسان لی دزین.

جه ننگا جیهانی یا نیکی که نگی روی دا و د ناقبه را کی دا بوو؟

جه ننگا جیهانی یا نیکی ل سالا ۱۹۱۴ ی، د ناقبه را بریتانیا و فرنسا و روسیا ل لایه کی و نه لمانیا و نهمسا و هنگاریا ل لای
دی روی دا. پستی هینگی ترکیا و بولگاریا چوونه ریزا نه لمانیا و نیثالیا و یونان و ژاپون (یابان) و پورتوگال و رومانی
چوونه ریزا هه قالبه نندا (بریتانیا و فرنسا و روسیا). ل سالا ۱۹۱۷ ی نه مریکا زی که ته شهر ی و نهو زی چوو ریزا
هه قالبه نندا.

د فی جه نگی دا، ۷۰) ملیون سهرباز پشکدار
بوون و ۹) ملیون زی هاتنه کوشتن.
ل سالا ۱۹۱۸ ی نه لمانیا گه لهک لاواز بوو و نه چار
بوو دان ب شکه ستنا خو بدت و ل روژا ۱۱)
چریا دووی هه قالبه نندا سهرکه فتنا خو و
شکه ستنا نه لمانیا ب شیوه یه کی فهرمی راگه هاند.
ژ هه زی گوشتن یه کو شش ددولتین نه ورپی
بی لایه ن مان و پشکداری د شهر ی دا نه کرن. نهو
ددولت زی نه قه بوون: سویسرا، نه لمانیا،
هولند، دانیمارک، نه رویج و سوید.